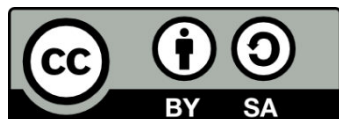

Πατρολογία Ι. Εισαγωγή στην Πατρολογία – Γραμματεία και Θεολογία των Πατέρων των τεσσάρων πρώτων αιώνων.

Ενότητα 8: Η αντιμετώπιση των αιρέσεων – Αντιαιρετικοί Συγγραφείς

Συμεών Πασχαλίδης
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η αντιμετώπιση των αιρέσεων. Αντιαιρετικοί Συγγραφείς

Η αντιμετώπιση των Αιρέσεων από την Εκκλησία

□ Αίρεσις

- (προτίμηση/εκλογή): φιλοσοφικό σύστημα – Σχολή
- Σήμερα: διδασκαλία που παρεκκλίνει από την ορθή πίστη (δόγμα και ήθος)
- Βασικό γνώρισμα: η διατήρηση των κύριων γνωρισμάτων του Χριστιανισμού
- Ο Γνωστικισμός δεν είναι χριστιανική αίρεση

Οι κυριότερες αιρέσεις [1]

□ Ιουδαίζοντες

- Μοναρχιανοί (τροπικοί ή Πατροπασχίτες)
- Ταύτιση του Υιού προς τον Πατέρα
- Άρνηση της θεότητας του Υιού
 - Σίμων ο Μάγος,
 - Σαβέλλιος (αρχ. 3^{ου} αι.)/Σαβελλιανισμός
 - ✓ Θεία Ουσία («πρώτη ουσία» Αριστοτέλη)
 - Νοητός, Πραξέας (Ρώμη)
 - ✓ Τριπλή αποκάλυψη της θείας Ουσίας (προσωπεία/ Τρόποι)

Οι κυριότερες αιρέσεις [2]

- Υιοθετιστές (Ιησούς: Θεός δια υιοθεσίας)
 - Άρνηση της θεότητας του Υιού
 - Παύλος ο Σαμοσατέας
 - Λόγος και Πνεύμα: δυνάμεις απρόσωπες
 - Ταύτιση Λόγου (θ. Δύναμη) και Χριστού (ανθρώπου)
 - Συνοδική καταδίκη του Παύλου Σαμοσατέως
 - Δύο σύνοδοι Αντιόχειας (Καισαρείας Φιρμιλίνος)
 - Εφαρμογή των συνοδ. Αποφάσεων από τον αυτοκράτορα Αυρηλιανό (272)

Οι κυριότερες αιρέσεις [3]

□ Μοντανισμός (156 μ.Χ. Μοντανός/Φρυγία)

- Έντονο το προφητικό-αποκαλυπτικό στοιχείο – προσδοκία συντέλειας επί των ημερών του
- Ο Μοντανός φορέας της θείας αποκάλυψης
 - «ἐγώ εἰμι ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Παράκλητος»
- Αυστηρότητα βίου (φαινόμενο και σε εγκρατίτες της Δύσεως)
 - 3 βαριά αμαρτήματα: αποστασία, μοιχεία, φόνος
 - απαγόρευση του γάμου
- Επιδίωξη μαρτυρίου

Οι κυριότερες αιρέσεις [4]

- Γνωστικισμός: παραφιλοσοφική και παραθρησκευτική κίνηση
 - Γνώση: ερμηνεία των προβλημάτων περί Θεού, κόσμου και ζωής
 - Χρήση της νόησης, της αίσθησης, της έκστασης, της διαίσθησης
 - Διαμορφώνεται στην ελληνιστική εποχή
 - Συγκριτιστική προέλευση
 - θεμέλιο το πλατωνικό σύστημα ιδεών
 - Σύνδεση ορφικών αντιλήψεων περί Θεού και υλικού κόσμου και πυθαγόρειας συμβολικής

Οι κυριότερες αιρέσεις [5]

- Τρία στρώματα δημιουργίας του Γνωστικισμού
 - Πλατωνικό σύστημα ιδεών (η γνώση των ιδεών)
 - Ανατολικές θρησκευτικές δοξασίες (ερμητικά κείμενα [Ερμής=Θωθ])
 - Ιουδαϊκό στρώμα (Φίλων, Εσσαίοι: απόκρυψη των μυστηρίων της γνώσεως)
 - Θεία Μονάδα - Εγκόσμια δυαρχία
 - Προσθήκη του προσώπου του Χριστού

Οι κυριότερες αιρέσεις [6]

□ Αντινομιστές

- Γνωστικοί που απέρριπταν το Μωσαϊκό νόμο (Κήρινθος)
 - Δύο Θεότητες: Ύψιστη (Άγνωστος Θεός)- Ιουδαϊκή (Δημιουργός)
 - Ο άνθρωπος Ιησούς δέχεται τον Χριστό κατά το βάπτισμα και κηρύττει τον Άγνωστο Θεό

□ Νικολαΐτες-Καρποκρατιανοί

□ Οφίτες: ιδιαίτερη θέση στον όφι

- Με την υπόδειξη του Όφεως οι πρωτόπλαστοι σώζονται από το σκότος

Οι κυριότερες αιρέσεις [7]

- ❑ Ουαλεντίνος – πολέμιος του Παύλου
- ❑ Βασιλείδης (πληροφορίες από τον Ειρηναίο και τον Ιππόλυτο)
 - Βάση του Σύμπαντος το Μη Ον
- ❑ Βαρδησάνης (μετριοπαθής γνωστικός, ποιητής/150 Ψαλμοί)
- ❑ Μαρκίων:
 - Αντίθεση ΠΔ (Νόμος) και ΚΔ (Χάρις)
 - Δύο αντίρροπες ηθικές δυνάμεις (δικαιοσύνη-αγάπη)

Οι κυριότερες αιρέσεις [8]

- Μανιχαϊσμός: η πλέον επικίνδυνη αίρεση
 - Καταπολέμηση από τον Αυγουστίνο
 - Μάνης: Πέρσης θεολόγος
 - Δυαρχία (αρχή του φωτός – αρχή του σκότους, καλού –κακού, Θεού-ύλης)
 - Κατάταξη σε αιώνες (κατώτερες θεότητες)
 - Δημιουργία του Κόσμου: 2^{ος} αιών
 - Έλευση του Χριστού: 3^{ος} αιών

Τρόποι αντιμετώπισης των αιρέσεων [1]

- Ανάλογοι με τις ενέργειες των Αιρετικών
 - Σταθεροποίηση του Κανόνα των βιβλίων της ΚΔ (Κατάλογος Muratori, 180-200 μ.Χ.)
 - Επισκοπικοί κατάλογοι – δίπτυχα (επικύρωση της αποστολικής διαδοχής και παράδοσης)
 - Περιορισμοί στη λατρεία: αναγνώσματα, κήρυγμα – υμνολογία – εισαγωγή Ψαλμών - ευχές

Τρόποι αντιμετώπισης των αιρέσεων [2]

- Ομολογία: χρήση σύντομων συμβόλων πίστεως τοπικών εκκλησιών
 - Βαπτισματικά - αντiaiρετικά
 - Χρήση και συμβολικών σημείων (ΙΧΘΥΣ)

- Αντiaiρετικά συγγράμματα
 - Αρκετά κατά τον 2^ο και 3^ο αιώνα
 - Σώζονται λίγα σήμερα

Αντιαιρετικοί συγγραφείς

□ Ειρηναίος Λυώνος (140-202)

- μικρασιάτης, πρεσβύτερος στη Λυώνα το 177 μ.Χ.
- Μαθητής του Πολυκάρπου Σμύρνης
- Αξιόλογη εκκλησιαστική δράση:
 - Μέριμνα για τη διάδοση του Χριστιανισμού
 - Καταπολέμηση των αιρέσεων
 - Διευθέτηση εκκλησιαστικών ζητημάτων
- Μαρτυρεί το 202 επί Σεβήρου

Ειρηναίος Λυώνος: έργα – θεολογία [1]

- ❑ Πολύ καλή γνώση των χριστιανικών πηγών και της εκκλ. κατάστασης
- ❑ Σωζόμενα έργα:
 - Έλεγχος και ανατροπή της ψευδωνύμου γνώσεως [λατ. μετάφραση]
 - 1^ο Βιβλίο: Έκθεση περί Ουαλεντινιανών
 - Έκθεση περί Σίμωνος Μάγου και των μεταγενεστέρων αιρετικών ως την εποχή του
 - 2^ο Βιβλίο: Ανασκευή της διδασκαλίας τους
 - 3^ο-5^ο Βιβλίο: Έκθεση της χριστιανικής διδασκαλίας

Ειρηναίος Λυώνος: έργα – θεολογία [2]

- *Επίδειξις του αποστολικού κηρύγματος [αρμεν. μετάφραση]*
 - Επιτομή τη χριστιανικής πίστεως,
 - Αποκλειστική χρήση της εκκλησιαστικής παράδοσης

Ειρηναίος Λυώνος: έργα – θεολογία [3]

- ❑ Κανόνας πίστεως: κάθε τι που παραδίδεται στους πιστούς κατά την κατήχησή τους – Σύμβολο
- ❑ Διπλή παράδοση: άγραφη – γραπτή
- ❑ Βιβλικός θεολόγος
 - *τετράμορφον ευαγγέλιον*
- ❑ Μία και καθολική η Εκκλησία
- ❑ Δύσκολη η διεύρενηση του Θεού
- ❑ Θεολογία-ενότητα Θείων Προσώπων-υποστατικός χωρισμός

Ιππόλυτος Ρώμης [1]

- ❑ Ο τελευταίος έλληνας συγγραφέας της δύσης
- ❑ Σύγκρουση με τον Κάλλιστο Ρώμης – Σχίσμα
- ❑ Διατηρούσε το φιλοσοφικό τριβώνιο
- ❑ Εξορία στη Σαρδική περί το 236 και θάνατος
- ❑ Ανδριάντας με τα έργα του
- ❑ Ένωση των οπαδών του με τους Νοβατιανούς
- ❑ Απώλεια των πρωτότυπων έργων του (σώθηκαν σε ανατολικές μεταφράσεις)

Ιππόλυτος Ρώμης [2]

□ Έργα:

- *Κατά πασών των αιρέσεων έλεγχος*
 - 4 βιβλία: Φιλοσοφικά συστήματα, λατρεία, μαγεία, αστρολογία [λείπουν το 2^ο και 3^ο]
 - 5 Βιβλία: Ανασκευή της διδασκαλίας 30 αιρέσεων
 - 1 Βιβλίο: Έκθεση της ορθής πίστεως
- *Υπόμνημα στο Δανιήλ*
- *Περί Χριστού και Αντιχρίστου*
- *Αποστολική Παράδοσις*
- *Χρονικόν*

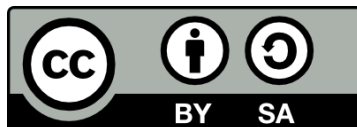
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Συμεών Πασχαλίδης. «Πατρολογία Ι. Εισαγωγή στην Πατρολογία – Γραμματεία και Θεολογία των Πατέρων των τεσσάρων πρώτων αιώνων. Η αντιμετώπιση των αιρέσεων – Αντιαιρετικοί Συγγραφείς». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS224/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

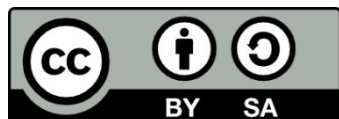
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 21.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

